

Проповідь у 2-у неділю після Трійці

Диякн
Олександр Жакун

Благодать Вам і мир від Бога Отця, Сина та Святого Духа!
Амінь

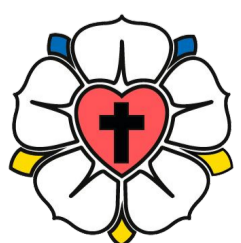
3 червня на 99-му році життя відійшов до Бога видатний богослов ХХ та початку ХХІ століття Юрген Мольтманн. Його називають батьком сучасного протестантизму, оскільки він сформулював "Теологію надії" - напевно, найбільш щире і надихаюче трактування Євангелія на сьогодні, яке відгукується в серцях християн різних напрямків. У 2014 році, у момент серйозної духовної кризи, коли моя стара картина світу зазнала руйнації, саме його ідеї допомогли наново сконструювати віру в Ісуса Христа, яка веде мене й досі.

Юрген Мольтманн народився 8 квітня 1926 р. у Гамбурзі. Номінально він належав до Євангелічної церкви, але релігія не грала у житті сім'ї жодної ролі. Наслідуючи дух часу, молодий Юрген захоплювався видатними вченими своєї доби, які здійснювали один науковий прорив за іншим, зокрема Альбертом Ейнштейном, і прагнув здобути математичну освіту.

Але цим планам не судилося бути втіленими в життя, оскільки 1944 року Мольтманна було мобілізовано до лав Вермахту, і він воював із союзниками на Західному Фронті, 80-річчя відкриття якого цього тижня урочисто відзначали в Нормандії. Через кілька місяців, незадовго до закінчення війни, він здався в полон британським військам, які ув'язнили його та інших німецьких військових у таборі на території Бельгії, звідки його перевели на Британські острови, де військовополонені брали участь у відновленні об'єктів, зруйнованих Люфтваффе.

Мольтманн зазнав глибокої кризи світогляду після поразки своєї країни та подальшого усвідомлення факту її морального падіння, що призвело до мільйонів смертей та жахів Освенцима та Бухенвальда. За його словами, на той момент він волів би померти, аніж жити з тягарем провини за злочини своїх співгромадян.

В одному з таборів Мольтманн отримав у подарунок від американського капелана Новий Завіт. Подальші зустрічі з християнами, у тому числі зі студентами-теологами, змінили його життя і надихнули до цього абсолютно світську людину заглибитися у вивчення богослів'я. Згадуючи цей період життя, сповнений

душевних страждань і поневірянь, Мольтманн писав: **«Не я знайшов Христа, а Він знайшов мене».**

Повернувшись додому, до Гамбурга, у 1948 році, він знайшов своє місто в жалюгідному становищі: як і вся країна, він потребував відновлення, але такого, яке б спиралося на нові підвалини.

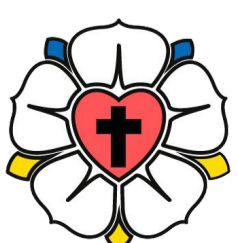
Мольтманн з ентузіазмом сприйняв можливість впровадити цінності Євангелія до німецького суспільства, і вступив до університету Гьоттінгена, де вивчав теологію. Його науковий керівник Отто Вебер направив свого підопічного у вивченні есхатології — вчення Церкви про останні дні.

Пізніше, спираючись на це, Мольтманн сформулював свою *«Теологію надії»*, яка повністю змінила духовний ландшафт не лише Німеччини, а й усього християнства ХХ століття.

Після закінчення університету він кілька років пропрацював пастором у Бремені, після чого перейшов на академічну роботу. У 1967 році він почав викладати богослів'я в Університеті Тюбінгена. Цього ж року вийшла проривна праця *«Теологія надії»*, яка заклала основу для однойменної богословської течії.

У чому її суть? Як я вже згадував раніше, Мольтманн приділяв особливу роль есхатології. Довгий час вчення про останні дні не сприймалося богословами серйозно. Ліберальні богослови вважали його ледь не казкою для безграмотних селян і відтіснили на периферію християнської думки. Християнство втратило свій важливий вимір, а змістом проповіді став нудний моралізм. Не дивно, що така релігія не викликала великого ентузіазму у освічених людей, особливо на тлі появи нових ідеологій, таких як лібералізм, марксизм і націоналізм, які захоплювали розуми і пропонували надію на краще майбутнє, яка в результаті виявилася хибною і призвела до загибелі та страждань мільйонів людей.

Мольтманн наново віднайшов надію в християнстві. Він почав дивитися на світ через призму обіцяного Царства Божого - світу, де будуть переможені нерівність і несправедливість, насильство і пригнічення, гріх і, навіть, сама смерть. Очікування остаточного приходу Царства і є тою Надією на повне відновлення світу, перетворення його зіпсутого стану на такий, який був задуманий Богом. Центральною подією історії взаємин між Богом і Людством стало Його втілення в Ісусі Христі, повне ототожнення з занепалим людством через страждання та смерть, а воскресіння Спасителя з мертвих – це початок нового Творіння, до участі в якому Творець закликає кожного.

Мольтманн стверджує, що очікування Царства Божого не може бути пасивним. Надія на Новий світ має впливати на нашу повсякденність і надихати трансформувати реальність, згідно з біблійним образом майбутнього. Це наповнює життя християнина змістом, підтримує у складні часи та спрямовує на нові звершення. Це, з одного боку, дуже красива, а з іншого боку, дуже практична концепція, глибоко вкорінена в Євангелії.

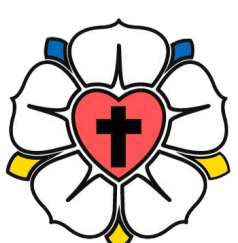
Якщо ви уважно слухали або читали мої попередні проповіді, можете зрозуміти, що Теологія Надії дуже сильно вплинула на мене. І я хотів би розібрати сьогоднішній текст із послання до Ефесян, у її контексті.

Апостол Павло описує дещо напружену ситуацію в церкві, що складається як з юдеїв, що прийняли Ісуса, так і звернених з язичників християн. Більшість в Ефеській громаді були з останніх, і багато з іудеїв сприймали їх як християн другого сорту, і ставилися поблажливо, як до молодших братів і сестер, які не знають Святого Письма і вкорінених у ньому традицій богообраного народу. Це, з одного боку, викликало у звернених із язичників збентеження, а з іншого — співало гординю серед юдеїв.

Щоб згладити подібну напругу, а разом і нагадати найважливіші істини віри, апостол Павло, сам будучи насамперед правовірним фарисеєм, і пише це Послання. У другому розділі він не поділяє обидві групи людей, роз'яснюючи, що і ті, й інші були схильні до гріха, вели занепалий спосіб життя і лише Божа милість дає їм надію: **Бог, Який багатий на милість, через Свою велику любов, якою Він нас полюбив, нас, мертвих через переступи, оживив разом із Христом - благодаттю ви були спасенні! ... Адже благодаттю ви були спасенні через віру, і це не ваша заслуга, а Божий дар, не на основі вчинків, щоб ніхто не вихвалявся.** (До Ефесян 2:4-5,8-9)

Також він стверджує, що віруючих, і колишніх юдеїв, і колишніх язичників - (Бог) **мертвих через переступи, оживив разом із Христом - благодаттю ви були спасенні! Він воскресив нас разом із Христом і разом із Ним посадив нас у небесні сфери в Христі Ісусі**, і це вже є есхатологічний момент. Зрозуміло, що адресати послання були ще живі, а отже, і не могли воскреснути, а також фізично перебували на землі. Але апостол пише так, начебто їх воскресіння і вознесіння вже відбулося, а не відноситься до майбутнього.

І це суть християнської надії, описаної, зокрема Мольтманном.

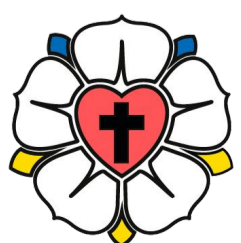
Живучи очікуванням майбутнього воскресіння і воцаріння над світом, віруючі вже, завдяки тому, що Ісус Христос повністю ототожнив себе з УСІМ людством, воскрес і піднісся за них, можуть брати участь і в тому, і в іншому. І, по суті, все християнське життя і полягає у спробах описати контури цього вічного життя вже тут і зараз.

І в уривку на цю неділю ми бачимо один із цих контурів — єдність громади віруючих в Ісусі Христі: **Він - наш мир, Який зробив із двох одне, зруйнувавши у Своєму тілі стіну, що розділяла їх, тобто ворожнечу. Він скасував Закон заповідей з його правилами, щоб із двох - юдеїв і язичників - створити в Собі одне нове людство, встановивши таким чином мир, і обох примирити з Богом в одному тілі через хрест, усунувши в Собі ворожнечу. Він прийшов і звістив мир вам, далеким, і мир вам, близьким, адже через Нього ми, одні й другі, маємо доступ до Отця в одному Дусі.**

Павло змальовує картину загального примирення між Богом і всім людством. Викликане гріхом протистояння між Творцем і творінням переможено жертвою Ісуса Христа на хресті. І це Євангеліє, ця Добра Звістка, через Святого Духа поширилася серед усіх народів, виконавши пророцтво, передане через пророка Міхея: І буде останніми днями: **Настануть дні, коли гора, на якій встановлено храм Господній, стане найвищою з-поміж усіх гір. І нескінченними потоками сюди будуть сходитися люди всіх народів. Чимало люду прийде й скаже: «Ходім, зійдемо на Господню гору, до дому Бога Якова. Всевишній нас навчить Свого шляху, щоб ми ходили тільки-но Його путями». Бо вчення Боже із Сіону вийде, а слово Господа - з Єрусалима по всьому світу. Тоді Господь судитиме всі племена, вирішувати справи могутніх і віддалених народів. Вони перекують мечі свої на рала, а списи - на серпи, щоб жати жито. Народи припинять воювати між собою; люди ніколи більше не будуть готуватися до війни. (Михей 4:1-3)**

Який практичний наслідок есхатологічної перспективи єдності у Христі? Це подолання культурної та етнічної ворожнечі, напруження та ненависті, хоча б усередині християнської громади. Мольтманн та його послідовники бачать перспективу ще ширше — не лише як заклик віруючим до єдності між собою, а й екуменічну та миротворчу роботу в усьому світі, сприяння міжнаціональному та міжкультурному миру та взаєморозумінню.

Чи було таке в Церкві хоч колись? Ні! Вже в ранній історії першої Єрусалимської громади, ми зустрічаємо історію, коли між

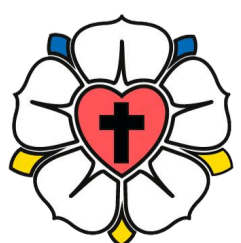
палестинськими вдовами і вдовами іудеїв з діаспори почали виникати ремствування і конфлікти через нібито несправедливий розподіл гуманітарної допомоги. Місія апостола Павла серед язичників стикалася з протидією не тільки юдеїв, що відкинули Ісуса, а й учнів з числа юдеїв.

Протягом століть Церква Христова розколювалася на конфесії та деномінації, представники яких думали, що вони служать Господу влаштовуючи гоніння на своїх братів і сестер, які нібито помиляються в якихось питаннях, і беручи участь у релігійних війнах, проливаючи їх кров. Хоча зараз світ став дещо гуманнішим, ми все одно бачимо як релігію з різних боків намагаються використати для розпалювання ненависті, в чому особливо «досягла успіху» Російська православна церква, яка благословила агресію проти України.

Але нам не потрібно навіть далеко ходити, в Україні мікроскопічна в масштабах країни лютеранська спільнота розділена на три деномінації: нашу НЄЛЦУ, Українську Лютеранську Церкву та Синод Євангелічно-Лютеранських Церков, що об'єднує громади братської традиції. І це не кажучи про громади нашої церкви, які досі перебувають у розколі і не визнають законного єпископа і керівництва церкви. Для цього поділу всі знаходять причини, які можуть навіть здатися суттєвими. Хоча з боку це виглядає безглуздо, а з перспективи есхатологічної єдності церкви в Ісусі Христі так взагалі абсурдно, прямо суперечить євангельській надії.

Але такий світ, у якому ми живемо. Гріховний світ. Ненависть і упередження, дріб'язковість і образи, жадібність і жага до влади, обмеженість і некомпетентність — це постійні супутники життя як конкретної християнської громади, так і Вселенської Церкви. І ці проблеми є на всіх рівнях від звичайного парафіянина до вищого керівництва. Кожен із нас — частина цієї проблеми. Не дивно, що все більше людей відвертаються від Євангелія, оскільки не бачать різниці між тим, що відбувається в церкві і поза нею.

Але наша надія вкорінена в тому баченні єдності, яка відкрилася нам у подвигу Ісуса Христа. Ця єдність починається з малого: з уміння слухати і приймати, служити незважаючи на особи, прощати і просити прощення хоча б усередині громади. Важливо навчитися цінувати розмаїття, що склалося, і будувати безпечний простір у церкві для різних людей. Громаді важливо брати участь у діалозі та співпрацювати не лише з іншими християнами, але також з представниками інших релігій та нерелігійними людьми, щоб

виявити любов і доброту Бога до всього людства та взяти участь у Новому Творінні.

Юрген Мольтманн сам показав подібний приклад, ставши активним учасником Всесвітньої Ради Церков, та груп з діалогу з юдеями та іншими релігійними течіями. Після «Теології Надії» він видав ще дві фундаментальні книги «Розп'ятий Бог» та «Церква в силі Духа», а також багато інших праць. До 1994 він працював в Університеті Тюбінгена, але і пішовши на пенсію не залишив богослов'я, написавши останню працю, коментуючи події пандемії COVID-19. Навіть у віці за 90 років, Мольтманн намагався тримати руку на пульсі подій і нести надію в світ, що страждає. Говорячи про його життя і смерть хочеться згадати автора послання до Євреїв, який писав: **Пам'ятайте про своїх наставників, котрі проповідували вам Слово Боже, і, дивлячись на кінець їхнього життя, наслідуйте їхню віру. Ісус Христос учора, сьогодні й навіки Той Самий.** (Євреїв 13:7-8)

